

7. Половицкий И.Я. Почвы Крыма и повышение их плодородия: справ. изд. / И.Я. Половицкий, П.Г. Гусев. - Симферополь: Таврия, 1987. – 152 с.

УДК: 631.811.98:631.147

ВПЛИВ СТИМУЛЯТОРА «МІФОСАТ» НА ПРОДУКТИВНІСТЬ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ

Федорчук М.І. – д.с.-г.н., професор,
Онищенко С.О. - к.с.-г.н., доцент,
Домарацький О.О. – к.с.-г.н., доцент,
Алмашова В.С. – к.с.-г.н., доцент,
Артюшенко В.В. – к.с.-г.н., доцент, Херсонський ХДАУ

Постановка проблеми. Важливим фактором, що впливає на урожай та його якість є стимулятори та мікроелементи. Вони є чинниками які впливають на дію різних ферментів - каталізаторів або інгібіторів біохімічних реакцій. Ферменти на відміну, від вітамінів та добрив, приймаючи участь в біохімічних реакціях не входять до складу кінцевого продукту цих реакцій. Те ж саме стосується і мікроелементів, які в свою чергу приймають участь в утворенні ферментів та можуть збільшувати чи зменшувати їх активність, впливаючи на їхній поріг активації [2].

В середині ХХ століття в результаті проведення польових дослідів (Пейве І.М., Каратан Д.І. та інші) було встановлено позитивний вплив мікроелементів бору, молібдену, марганцю, кобальту, цинку, міді, срібла на продуктивність сільськогосподарських культур [4].

При цьому відмічалось не лише підвищення урожайності, але і покращення якості продукції [4].

Застосування молібдену та бору збільшувало озернення колоса пшениці озимої та ячменю, підвищувало їх зимостійкість [4].

Завдяки застосуванню молібдену в рослинах збільшується вміст аскорбінової кислоти (вітаміну С) та знижується вміст нітратів у продукції [4].

Застосування бору також сприяє збільшенню ступеню кущіння у злаків та покращує гілкування у дводольних культур (ріпак, сафлор, соя) [4].

В польових дослідженнях останнього часу встановлений зв'язок між окремими мікроелементами та накопиченню певних біологічно активних сполук та запасних поживних речовин [3].

Так, вченими Херсонського державного аграрного університету (Алмашова В.С., Онищенко С.О.) встановлено, що в обробіток насіння гороху овочевого бором та молібденом збільшував врожай технологічної сировини - «зеленого горошку» на 20-25% та підвищував якість продукції до вимог вищого гатунку [3].

Крім того, застосування вказаних мікроелементів в певних пропорціях, завдяки стимуляції дії азотофіксуєючих бактерій дозволяє збільшувати майже вдвічі термін технологічної придатності овочевого гороху [4].

В 2010-2014 рр. в університеті проводили лабораторні та польові дослі-

дження впливу нових стимуляторів росту та розвитку рослин створених на основі мікроелементів.

Досліди Федорчука М.І. та Онищенка С.О. встановили позитивний вплив янтарної кислоти та дигідроперимідину на продуктивність сільськогосподарських культур і ввели їх до складу комбінованого нетоксичного препарату «Міфосат». Дослідженню дії цього препарату на продуктивність озимої пшениці присвячена ця робота.

Завдання та методика досліджень. Збільшення виробництва товарного зерна пшениці озимої з використанням мікроелементів і стимуляторів росту та розвитку рослин, визначення їх впливу на різні фази онтогенезу і кінцеву продуктивність.

Об'єкт досліджень: ростові процеси в рослинах пшениці озимої на різних етапах онтогенезу під дією мікроелементів і стимуляторів росту та розвитку рослин. Предмет досліджень: пшениця озима сорту Дріада 1, яка є дуже пластичною і адаптована до умов півдня України.

Умови та методика проведення дослідів. Рельєф території земель дослідного поля ХДАУ являє собою степову рівнину типчакowo-ковильних степів. Більшість ґрунтів розорані і використовуються для вирощування сільськогосподарських культур, решта земельних угідь використовується як пасовища та для господарських потреб.

Ґрунти у господарстві переважно каштанові в комплексі із солонцями та солодами. Потужність гумусового горизонту складає 45-55 см. Щільність складання 1,25-1,35, щільність твердої фази ґрунту 2,65-2,69 г/см³. Сумарна порозність 45-50%. Вологість в'янення 6-8%, НВ - 21-30%. рН середовища 7,2-7,4. Водостійких агрегатів розміром більше 0,25 мм становить 40-42% [3].

Дослідне поле ХДАУ розташоване в зоні південного степу з не дуже сприятливими для сільськогосподарського виробництва природно-кліматичними умовами.

Досліди проводились згідно з загальноприйнятою методикою, площа залікової ділянки 50 м², повторність дослідів чотирикратна [1].

Результати досліджень. Погодні умови 2012 – 2014 років були на півдні України вкрай несприятливі для пшениці озимої як і для більшості інших сільськогосподарських культур, тому потенційний урожай через обмеження в вологозабезпеченні культур в незрошуваних умовах був значно менше розрахункового. Відсутність вологи восени 2012 та 2013 років затягнуло появу сходів до кінця жовтня місяця, тому пшениця ввійшла в зиму в фазу 3-5 листків або в початковій фазі куціння, що викликало значне зрідження посівів на більшості площ. Взимку та весною випало тільки 60-75% опадів від середньобаторічних показників і в поєднанні з весняно-літньою комплексною засухою привело до загибелі посівів пшениці озимої майже на 25% площ зайнятих цією культурою. В таких умовах препарат «Міфосат», що містить 10 мікроелементів та стимулятори росту рослин проявив себе з позитивної сторони, про що свідчать дані таблиці 1.

Аналіз таблиці 1 вказує, що при всіх способах застосування препарату «Міфосат» збільшувався лінійний приріст стебел пшениці озимої за рахунок видовження міжвузля та закладання нових. Так, передпосівний обробіток насіння «Міфосатом» сприяв збільшенню висоти рослин в середньому за роки досліджень на 14 см, що на 18, 7% перевищує цей показник на контрольному

варіанті. Найвищими рослини були при обробці насіння та посівів у фазі кушіння та прапорцевого листка і досягали висоти 98 см (на 29% більше порівняно з контролем).

В зв'язку з закладанням нових вузлів при застосуванні препарату «Міфосат» збільшувалась і кількість листків на стеблі.

Якщо на контрольному варіанті їх було в середньому 7 шт, то при додатковій дворазовій обробці вегетуючих посівів кількість їх досягала 10 шт, що безумовно вело до збільшення площі асиміляційної поверхні рослин пшениці, а отже і збільшення її продуктивності.

При цьому, як свідчить розкопка кореневої системи, передпосівний обробіток насіння «Міфосатом» збільшує масу коренів перед входом рослини в зиму на 22-28% порівняно з контролем, що на нашу думку сприяє кращому їх розвитку і зимостійкості. Якщо за роки досліджень випадання рослин після зими на контролі становило 15-25% за роки досліджень, то на обробленому варіанті не перевищувало 5-9%. Обробіток посівів в фазу кушіння збільшував на 23-28% ступінь їх кущистості, що позитивно вплинуло на урожайність озимої пшениці.

Препарат «Міфосат» також позитивно впливав на формування репродуктивних органів. Довжина колоса при обробці насіння, та посівів в фазу вегетації збільшилась на 2,2 см, або на 30%, а кількість продуктивних простих колосків у складному колосі на 6, що становить 31%.

Основним критерієм, що визначає результат досліджень є урожайність культури. Як свідчать дані таблиці 1 вона знаходиться в прямій кореляційній залежності від проаналізованих вище показників.

Найменша істотна різниця при рівній значимості $HP_{0,5}$ за роки досліджень була в межах 1,08 – 1,30 ц/га.

Обробіток насіння пшениці озимої перед посівом препаратом «Міфосат» дає прибавку відносно до контролю в середньому за роки випробувань на рівні 2,7 ц/га, (+12%), при додатковій, крім вказаної, обробці посівів у фазу кушіння прибавка складає 4,6 ц/га (+20%), а при застосуванні «Міфосату» ще і в фазу прапорцевого листка – 5,3 ц/га (+23%). Крім того, слід зазначити, що друга обробка посівів (у фазу прапорцевого листка) позитивно впливає на якість зерна пшениці озимої, підвищуючи вміст клейковини в середньому на 3-4%.

Таблиця 1 - Вплив стимулятора «Міфосат» на продуктивність пшениці озимої сорту Дріада (середнє за 2012 – 2014 рр.)

Варіанти досліджу	Висота рослин, см	Кількість листків на стеблі, шт.	Довжина колоса, см	Кількість колосків у колосі, шт	Урожайність, ц/га	«+», «-» до контролю, ц/га, %
Без обробітку-контроль	76	7	7,3	19	22,9	0
Міфосат -обробка насіння	90	8	8,0	21	25,6	+2,7 +12%
Міфосат –обробка насіння та посівів у фазу кушіння	96	10	9,2	23	27,5	+4,6 +20%
Обприскування насіння та посівів у фазу кушіння та колосіння	98	10	9,5	25	28,2	+5,3 + 23%

Отже, застосування препарату «Міфосат» собівартість якого становить при повному циклу обробок зерна та посівів (3 дози) на рівні 100 грн/га є економічно вигідним.

Висновки. 1. Застосування препарату «Міфосат» оптимізує біометричні показники пшениці озимої навіть при несприятливих посушливих умовах дозвілля.

2. Застосування «Міфосату» для передпосівного обробітку насіння збільшує масу коренів пшениці озимої на 22-28%, що приводить до збільшення врожаю зерна на 2,7 ц/га (+12%).

3. Застосування препарату для передпосівного обробітку насіння і обробітку посівів у фазу кушіння збільшує урожай на 4,6 ц/га (+20%).

4. Максимальну прибавку врожаю пшениці – 5,3 ц/га (23%) забезпечило триразове застосування препарату Міфосат: для обробітку насіння, обробки посівів у фазу кушіння та обробки посівів у фазу прапорцевого листка.

5. Застосування препарату «Міфосат» для зменшення витрат слід проводити разом з протруєнням насіння та обробітком посівів пестицидами у баковій суміші

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Основи наукових досліджень в агрономії: Підручник В.О.Єщенко, П.Г. Кошитко, П.В.Косогряз; -К.: Дія.-2005.-288с.
2. Лихочвор В.В., Петриненко В.Ф. /Рослинництво. Сучасні інтенсивні технології вирощування основних польових культур/ Львів: НВФ «Українські технології», 2006.-730с.
3. Федорчук М.І., Березовський Ю.П., Онищенко С.О./Науково-практичні основи формування високопродуктивних агровиробничих систем в умовах півдня України: Монографія/за ред.професора М.І.Федорчука. – Херсон: Айлант, 2011.-158с.
4. Теоретичне обґрунтування та практичні засади використання мікродобрив в інтенсивних системах землеробства півдня України: навчальний посібник/ М.І. Федорчук, С.В. Коковіхін, С.О. Онищенко, І.М. Мринський/ за ред. М.І. Федорчука, С.В.Коковіхіна.- Херсон: Айлант, 2013 – 235 с: іл.

УДК 635.71: 635.751

ЗАБУР'ЯНЕНІСТЬ ТА ВРОЖАЙНІСТЬ НАСІННЯ КОРІАНДРУ ЗАЛЕЖНО ВІД ФОНУ ЖИВЛЕННЯ ТА СТРОКІВ СІВБИ В УМОВАХ ПІВДНЯ УКРАЇНИ

*Федорчук М.І. – д.с.-г.н., професор,
Чернишова Є.О. – к.с.-г.н, доцент,
Берднікова О.Г. - к.с.-г.н, доцент,
Закржевський П.С. – магістрант, Херсонський ДАУ*

Постановка проблеми. В Україні найпоширенішими ефіроолійними культурами є коріандр, кмин, м'ята, аніс, фенхель, троянда, лаванда, шавлія. У